

Vejen præstegård – det tabte paradys

Af Olav C. Lindegaard

Vejen gamle præstegård og have beliggende mellem Hovedvej 1 og Vejen Å var i godt og vel 100 år et af byens mest bevaringsværdige bygningsanlæg. For adskillige slægtled af præstefamilier var præstegården en herlig ramme om arbejde og familieliv. Og for befolkningen i Vejen – Læborg pastorat var hus og have et yndet samlingssted til møder både vinter og sommer. Det var derfor et tab for hele egnen, at præstegården i 1954 blev solgt til en privat fabriksvirksomhed. Af hele det oprindelige gårdanlæg ses i dag kun hovedbygningen i ændret skikkelse, og det prægtige haveanlæg er reduceret til et lille stykke græsplæne omgivet af uigennemtrængeligt krat og morads.

Fra 1932 til 1949 var præstegården mit barndomshjem. Min far, Morten Christian Lindegaard, var i denne periode sognepræst for Vejen og Læborg sogne, fra 1936 tillige provst for Malt, Andst og Slaugs herreders provsti, og min mor Sigrid Rasmussen, var – som alle præstekoner dengang – husmor og min fars uundværlige støtte i den store gæstfrie præstegård.

Et netop afsluttet arbejde på en bog om min fars liv og virke, fra hyrdedreng i Vestjylland til biskop i Ribe, indgår en omtale af Vejen Præstegård, som et særligt afsnit. I nedenstående skildring fremtræder dette afsnit i udvidet form, som min egen mere detaljerede erindring om præstegården og familiens dagligliv i hus og have.

Præstegården

Oprindeligt havde præstegården været en af sognets største gårde med ca. 300 td. land agerjord, skov og mose. Efter udstykningen af landets præstegårdsjord til husmandsbrug i 1920'erne var Vejen præstegårds jorder blevet kraftig reduceret, så der i 1932 kun var 25 td. land agerjord, 16 td. land skov og 12 td. land mose tilbage.

Skoven og mosen blev drevet af præsten selv. Jagt- og fiskeret tilhørte præsten. Jagten blev udlejet til et par jægere i byen mod levering af lidt vildt i årets løb: harer, fasaner og agerhøns. Fiskeretten vågede min far selv over. Jorden var bortforpagtet til et yngre landmandspar, Johan og Kristiane Olsen, som ved flid og påpasselighed kunne have deres udkomme af gårdbruget. Johan var sjællænder. Han havde et optimistisk sind, hvorimod Kristiane som vestjyde var lidt bekymret og eftertænsom af natur. Tilsammen udgjorde de en god kombination af to forskellige gemytter. At de talte hver sin dialekt var i mine ører særlig interessant og spændende at lytte til. De havde to heste, syv-otte malkekøer, nogle få kvier og kalve, 20 – 30 grise og et forholdsvis stort fjerkræhold. Forpagtningsafgiften var vist relativ beskedent, idet der var taget hensyn til, at forpagteren skulle stå til rådighed med renholdelse og snerydning af præstegårdens store gårdsplads, hjemkøre brænde og tørv fra skov og mose, sørge for præstens befording til annekssoget Læborg,

Luftfoto fra slutningen af 1930'erne. Privat eje.

når man kun kunne færdes over større afstande i hestetrukken vogn eller kane, levering af daglig stalddørsmælk til dagens mælkepris og til jul en halv hjemmeslagt gris til slagteripris. Desuden var forpagteren behjælpelig med at opstille borde og bænke m.v. til sommermøder i haven og vintermøder i præstegårdens store stuer. Mange af disse kontraktlige bestemmelser fik præstefamilien stor nytte og glæde af i de følgende år, ikke mindst under krigen, da brændsel og madvarer efterhånden blev strengt rationeret, og min fars kære Ford A, anskaffet i 1932, var klodset op. For mig, det yngste medlem af præstefamilien, blev den største gevinst ved forpagtergården og dens forpagterpar, at jeg dér fik et ekstra barndomshjem. Blev man sulten, kunne man aflægge

besøg i Kristianes køkken og få et stykke nybagt franskbrød med honning. Og manglede man noget at tage sig til, kunne man gå ud i stalden til Johan og hjælpe ham med et eller andet, muge ud ved køerne, vaske mælkejunger eller lægge seletøj på hestene og få lov at holde tømmen, når vi skulle hente et læs roer i marken. Nogle år efter vores indflytning i præstegården fik de selv en dreng, Knud, som blev min »lillebror« i arbejde og leg.

Præstegårdens stuehus, som var opført i svensk herregårdsstil af bygmester Peder Holden Hansen i 1851, var en statelig bygning i to etager med højt tegltag. Holden Hansen var en selvlærd arkitekt, som byen og egnen kan takke for sine få bevaringsværdige huse og gårde fra tiden før 1900. Det indsatte luftbillede, foto-

graferet fra syd, giver et godt indtryk af hele præstegårdskomplekset, hovedbygningen med den store gårdsplads, indrammet mod vest af den stråttækkede forpagterbolig med tilhørende avlsbygninger og mod øst af en lav konfirmandstuebygning. Parallelforskudt med forpagterboligen lå en lang udhuslænge, som i den sydlige halvdel rummede forpagterens huggehus, hønsehus, dasser og tørvehus og i den nordlige ende præstens tørvehus, og hønsehus, dueslag og mit kaninbur. Hønsehølden var konstant på ti høns. Vi nænnede ikke at slagte dem. De fik lov at dø af alderdom og blev efterhånden erstattet af unge høns, så udbyttet af æg var svingende, men dog altid tilstrækkeligt i den daglige husholdning. Vinkelret på den lange udhuslænge lå en af præstegårdens ældste bygninger, hvor der i den vestlige halvdel var et stort vaskerum med to gruekedler, en stor muret bageovn, som dog ikke længere blev brugt, og et rum til opbevaring af saltkød og røgvarer. Vaskerummet gjorde også nytte ved den årlige griseslagtning ind under jul. Gruekedlerne leverede skoldende varmt vand til grisens skrabning. Et par store vaskebaljer af træ kom i brug om efteråret til vask af nedfaldsæbler, som ved hjælp af Husholdningsforeningens udlånte presse blev forvandlet til æblemost. Mosten kom på bordet ved særlige lejligheder, så som familiefester eller en bispevisitats. Under Anden Verdenskrig, da også sæbe var rationeret, blev gruekedlerne desuden anvendt, når der af talg, sæbesten og andre ingredienser skulle fremstilles sæbe til kogevaske. Østenden af vaskehuset, som tidligere havde været konfirmandstue, brugtes dels som rullestue dels som værksteds- og redskabsrum. Disse bygninger og udhuse omsluttede det, vi kaldte baggården, hvor det kløvede brænde stod i høje, runde stabler, indtil det blev tørt, og vi kunne køre det på trillebøre ind i hovedbygningens

fyrрум, hvor centralfyret i krigsårene måtte nøjes med træ i stedet for cinders. I baggården lå der om foråret tillige en hushøj bunke grene, som vi slæbte sammen fra haven og forvandlede til optændingsspinde til mors komfur. Som det ses på billedet, var hovedbygningen mod øst flankeret af et nyere længehus indeholdende konfirmandstue, garage og forpagterens vognstald. Den havde rødt tegltag og var gulkalket som hovedbygningen. På loftet havde forpagteren magasin for sit sædekorn. De grønmalerede porte var velegnede som fodboldmål og gårdpladsens plæne var tumleplads for konfirmanderne, når de havde frikvarter. Hele præstegården ud til Hovedvej 1, som dengang lå 50 – 100 meter sydligere end i dag, var omgivet af den fire td. land store parklignende have og af præstegårdens marker og enge. I billedets nederste, venstre hjørne skimtes billedhuggeren Niels Hansen Jacobsens atelier og keramikovn og kirkestien, der førte hen til byens hovedgade.

Dagen efter min fars indsættelse som sognepræst den 11. december 1932 bemærkede han i sin dagbog: »Børnene er henrykte for at være her. Alt er så nyt og interessant for dem«. Vi var fire børn, Johannes, Anna Cathrine, som aldrig hed andet end Søster, Carsten og jeg. Vores henrykkelse gjaldt både byen, præstegården og for mit eget vedkommende ikke mindst haven.

En rundvisning i hus og have kan give et indtryk af de rammer, hvori præstefamilien levede i 17 år, og hvor byens og egnens folk havde et indbydende fristed til møder og sammenkomster året rundt, ude og inde:

Selve præsteboligen havde fem værelser i stueetagen foruden køkken, spisekammer, forråds-kælder, frugtrum og fyrрум. Ad hovedøren kom man ind i den klinkebelagte forstue, hvor husets embedstelefon, som ikke ringede hver dag, hang på væggen. Herfra var der adgang til

præstens studereværelse i bygningens sydøstlige hjørne, hvor der var fred og ro til prædikenforberedelse eller samtaler med besøgende. En havedør mod øst førte ud til en gangsti mellem stauder og sommerblomster. Bag studereværelset lå et par gæsteværelser med vinduer til øst og nord. I den vestlige del af stueetagen rådede min mor. Her lå mod nordvest køkkenet med husets arneild i det blankpudsedede komfur ved siden af tørvekassen, som var lun at sidde på sammen med husets kat. Desuden skabe med krydderihylder, hvidskurede køkkenborde til at ælte brød på og en køkenskask med en enkelt koldtvandshane. I forbindelse med køkkenet lå mod sydvest vores dagligspisestue og et pigeværelse. Fra køkkenet førte en dør gennem en lille baggang ud til baggården mod vest. Det nordvendte køkken var desuden forbundet med et stort spisekammer, som for kølighedens skyld var forsænket en meter under niveau. Herfra kunne man komme ned til et endnu dybere liggende kælderrum eller op til et overliggende rum for nødder og frugt, og endelig ned igen til fyrrummet. En spændende labyrint at lege gemmeleg i, men sikkert trælsomt at gøre rent i.

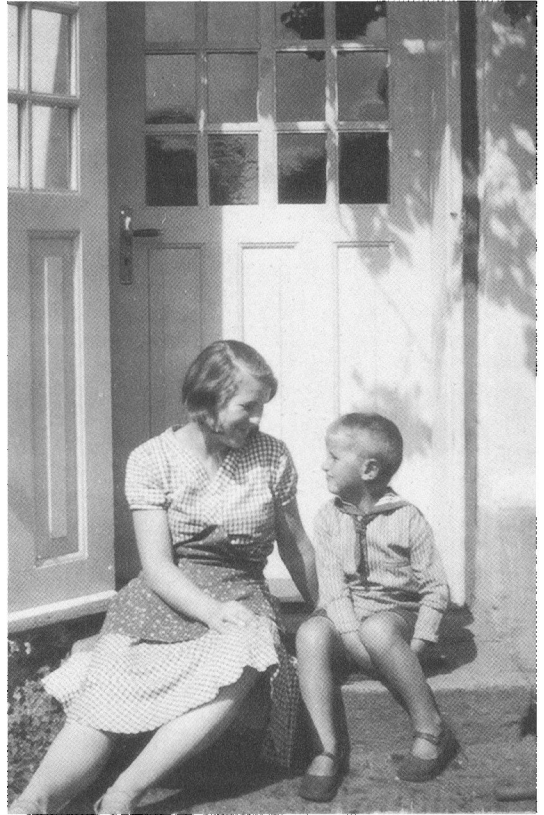
Det mest spændende ved baggangen var en køkkenelevator, hvormed man kunne hejse mad og drikke, porcelæn, m.m. op til den »fine« spisestue på 1. sal. Uden vores forældres viden blev der naturligvis gjort forsøg på at bruge elevatoren til at hejse en lillebror eller andre af mindre format op og ned, men forsøgene strandede på, at der var for lidt plads til, at både arme og ben kunne være i det snævre elevatorrum. Til første sal, hvor der var seks værelser eller stuer foruden bad og toilet, kom man ad forstuens brede hovedtrappe, som svang sig i en vinkel på 90° om en grønmalet træsøjle op til et trapperum, hvor husets fornemste udsmykning var placeret, gipskopier af Bertel Thor-

valdsens marmor relieffer »Dagen« og »Natten«. Herfra var der til venstre indgang til et sydøstvendt børneværelse og husets nordøstvendte soveværelse, hvorimellem husets badeværelse og eneste toilet var placeret. Fra trapperummet kom man til højre ind i husets dagligstue, som vendte ud mod gårdspladsen og et sydvestvendt børneværelse. Dagligstuen var forbundet med en dobbeltdør til husets største rum, den store nordvendte havestue og forbundet hermed ovennævnte spisestue. Ved de månedlige bibellæsninger kunne disse stuer tilsammen rumme 70 – 80 mennesker omkring kaffeborde. Min far talte i døråbningen mellem dagligstuen og havestuen, så man kunne høre, hvad der blev sagt overalt i stuerne. På dette centrale sted havde klaveret sin plads, hvorfra salme- og fællessang blev ledet. Det midterste vindue i havestuen var indsat i en havedør med adgang til en veranda, hvorfra en trappe førte ned til havens store plæne.

Det store åbne loftsrum under tegltaget blev dels brugt som pulterrum, dels til opbevaring af gemmeæbler, der forsigtigt blev lagt på gamle aviser direkte på gulvet. De fyldte adskillige kvadratmeter og spredte en dejlig æbleduft i rummet. Her boede i øvrigt præstegårdens nisse. Det var jeg overbevist om, i hvert fald i de første to – tre år efter at vi var flyttet ind, for vores unge pige satte hver juleaften, efter mors besked, en tallerken med grød op til nissen, og julemorgen listede jeg op på loftet og så, at grøden var spist!

Vist var huset som familiebolig set med nutidens øjne frygtelig ubekvem og besværligt at bebo. Det tænkte vi børn ikke på. Vi hørte heller ikke vores forældre beklage sig. De nød, at der var plads til mange gæster og mødedeltagere, og om sommeren værdsatte både forældre og børn havens herligheder. Men det var et hus fra en tid, hvor husmoderen måtte være

heldags hjemmegående og have to unge piger til hjælp samt en vaskekone på dage, hvor der var storvask. De to piger flyttede med os fra Hvejsel, hvor min far var præst fra 1921 til 1932. Den yngste, Anna Marie, havde især havde haft til opgave at tage sig af mig, familiens mindste. Hun var 16 –17 år og jeg kaldte hende Nitte. Vi to havde det fint sammen. Foruden at tale rent lærte hun mig at binde snørebånd og slå knuder, når jeg om morgenen sad på værkstedsbordet i vaskehuset og »hjalp« hende med at pudse familiens sko. Nitte var en køn og kvik pige, så det var med nogen betænkelighed, hendes mor gav hende lov til at flytte med til den store by Vejen. Min mor måtte derfor love at passe godt på hende. Det gjorde hun med næsten for stor omhu, men det lykkedes dog for Nitte efter et par års forløb at blive forlovet og siden lykkelig gift. Mens mine søskende passede deres skolegang, kunne jeg i de første år sagtens få tiden til at gå derhjemme i hus og have. Da nogen begyndte at spørge, om jeg ikke snart skulle i skole, svarede min far: »Hvorfor det? Han leger så godt herhjemme«! Skolen var vigtig, men det havde ingen hast. I det grundtvigske syn på børneopdragelse lå en næsten letsindig tillid til, at børn nok skulle tilegne sig nyttige kundskaber og færdigheder, når tiden var inde. I sammenligning med mange andre børn var vores betingelser for selv at tilegne os viden om mangt og meget desuden gunstige. En sur regnvejrsdag var det en lykke at få lov til at ligge på fars gulv i hans tilrøgede studereværelse, hvis man blot kunne være stille, mens han sad og skrev prædiken. Der lå man så og studerede især illustrerede udgaver af store værker: Billedbiblen med Gustave Doré's illustrationer, Fabricius' Danmarkshistorie med Lorenz Frølich's tegninger eller det populærvidenskabelige tidsskrift »Frem« i flere indbundne bind, hvori man kun-

Min kære barnepige, Anne Marie Højer Johansen (Nitte) og undertegnete som fireårig. Nitte bor stadig i Vejen som enke efter sendkermester Christian Fischer. Foto: privat eje.

ne studere alt mellem himmel og jord lige fra dampmaskiner og luftskibe til røntgenstråler og indianerstammer. Med særlig tilladelse kunne man få lov at se en lidt skrøbelig bog med »manden, der kan lukkes op«, hvor man lag på lag kunne studere muskler og årer, nyrer og lever, tarmsystem, hjerte og lunger, foruden særlige billeder af ørets og øjets indre. Forbud var der få af. Man måtte ikke fjerne fars saks

eller skrivedskaber fra hans skrivebord. Man skulle huske at lægge værktøj og haveredskaber på plads efter brugen. Tvang kendte vi ikke til, men det var f.eks. en selvfølge, at vi alt efter alder hjalp til med at kløve brænde og bære tørv ind, plukke bær, samle æbler ind, og slæbe grene af haven, rive havegange, slå plæner m.m.

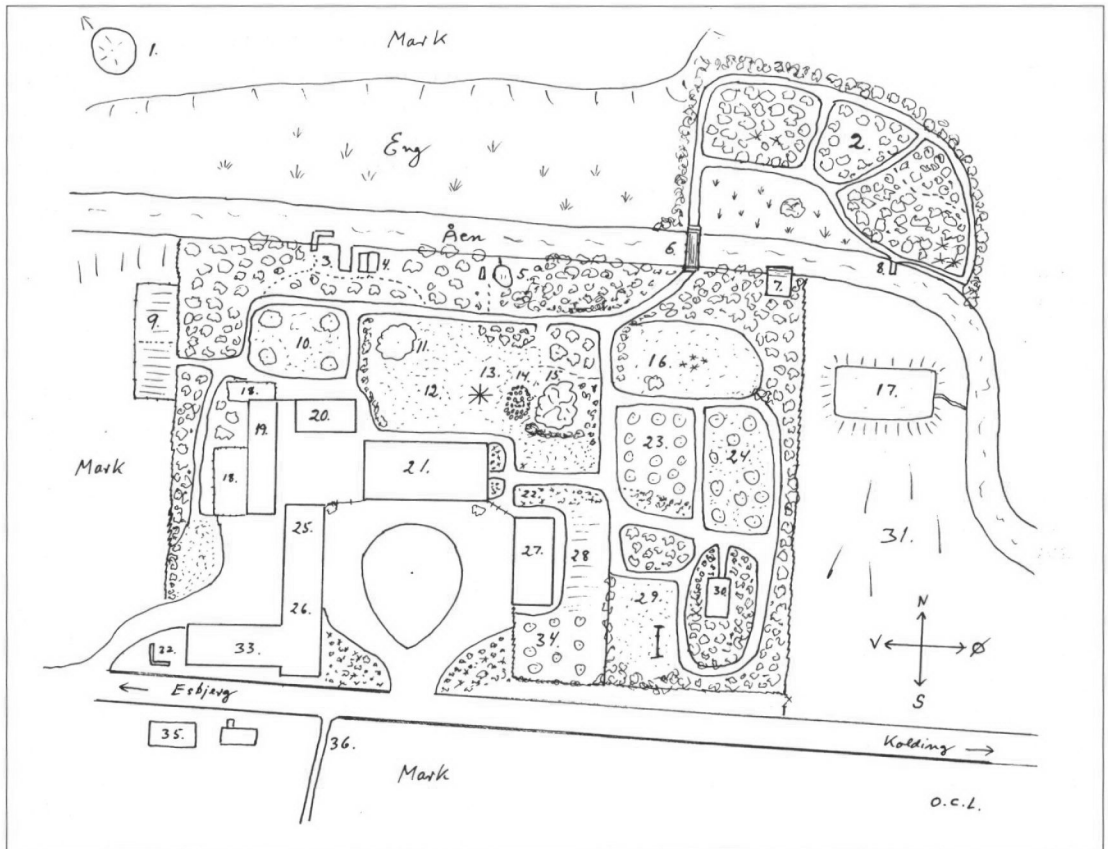
Den eventyrlige have

Det storslåede haveanlæg, som det tog sig ud, da det var sognenes præstegårdshave, er formentlig anlagt samtidig med, at Peder Holden Hansen byggede stuehuset i 1852. Havens rigdom på store, gamle bøge-, linde-, elme- og asketræer er i dag næsten ryddet, men kunne, da vi boede i præstegården bestemmes til at være 100 – 150 år gamle, ja flere endda endnu ældre. Med flid havde skiftende præster plantet og plejet havens buske og træer og forsynet den med alle slags frugttræer og – buske. Hvad forgængerer såede, kunne efterfølgeren høste. Haven skræner svagt ned mod ålbet, som på dette sted over en strækning af et par kilometer er særlig bredt og relativ dybt, fordi åen er opstemmet foran Lille Vandmølle halvanden km neden for præstegården. Den er desuden fiskerig, fordi der ved Store Vandmølle halvanden km ovenfor præstegården ligger et stort ørred-dambrug, hvorfra der uundgåeligt smutter fiskeyngel og større fisk fra dammene ud i åen.

Haven var karakteristisk i hele sit anlæg ved, at træer og busketter omkransede fem store, forskelligt formede græsarealer eller blomsterenge med et blomsterflor af vilde planter – alt efter årstiden, og hvad der bedst kunne gro. Disse lysåbne rum var omgivet af og forbundet med gange og stier. Kun den plæne, som lå op til hovedbygningens nordfacade, blev klippet i sommerens løb med en håndskubbet maskine. De øvrige blev slået med le engang om året. Den sydøstlige »plæne« eller rettere græsmark

på havens højdedrag gjorde det ud for tør replads. Her havde min far desuden fået tømrer Krabbe til at rejse et højt stativ med gynger, trapez og ringe. I et krat bagved på havens højeste punkt var der en hule med vægge og indgangssti opført af rå kampesten og tilsyneladende gravet ind i terrænet. Taget var et delvis sammensunket stråtag. Det sagdes, at sognepræst Hans Svejstrup (1870-1893) havde brugt den som kartoffelkule og frugtrum. Der rugede en vis uhygge over hulen, som blev kaldt Bissehulen, fordi en røver ved navn Schwartz havde gemt sig dér i pastor Richters tid (1893-1928). Røveren stjal madvarer i præstegårdens spisekammer, hvis vinduer derfor var blevet forsynet med gitterjern. De sad der endnu i vores tid, så historien var sikkert god nok. Det var derfor også oplagt, at Bissehulen blev brugt som fængsel, når vi til børnefødselsdage legede røvere og soldater. Under krigen viste menighedsrådet præstefamilien den betænksomhed at ombygge hulen til en frostfri kartoffel- og frugtkælder med cementvægge og fladt beton-tag. Ingen anede dengang, at hulen i virkeligheden udgjorde resterne af en for længst udgravet bronzealderhøj, som end ikke Nationalmuseet havde registreret. Det opdagedes først i 1955, da hovedvejen skulle udvides og derfor kom til at strejfe højens sydlige side. Med nænsomhed er højen i dag restaureret, bekostet af kommunen.

Plænen foran husets nordfacade var havens centrum med egnens største træ, en kæmpe ædelgran med en diameter i mandshøjde så bred, at der skulle tre mand til at spænde om den. Den var godt og vel en halv gang højere end den toetager høje præstegård, så en af de tyske tomotors bombemaskiner, som den 9. april 1940 i lavtflyvende formationer terroriserede hele landet, var kun få grannåle fra at kolliderede med træets top. Det var desværre ikke

Plan over det tabte Paradis således som det kunne opleves i årene 1932 til 1949. nummereringen til planen: 1. Bronzealderhøj. 2. Lunden. 3. Kajakhavnen. 4. Telehytten. 5. Kildedam. 6. Den hvide bro. 7 skjult hytte med bådebro. 8 Badebro. 9. Køkkenhave. 10. Græsbevoksning. 11. Den store blodbøg. 12. Plænen (mødeplads). 13 Den høje gran. 14. sten-
høj. 15. Den gamle eg. 16. Græs med Bjørneklo.. 17. Skøjtedam. 18. Hønsegård. 19. Høns- og tørvehus. 20. vaskehus. 21. Præsteboligen. 22 Staudebede. 23. Frugthave. 24. Græs med frugttræer. 25. Forpagterbolig. 26. Stald. 27. Konfirmandstu, garage og vognport. 28. Børnenes køkkenhave. 29. Tørreplads med gyngestativ. 30. »Bissehulen«. 31. Kælkebakken. 32. Mødding. 33. Lade. 34. Frugthave. 35. »Hytten« og Niels Hansen Jacobsens keramikovn. 36. Kirkestien til by og kirke.

noget klatretræ, for de nederste grene var i årenes løb kappet af i seks – syv meters højde. Som nabo til ædelgranen stod havens og egnens ældste træ, en flere århundreder gammel eg.

Den var i sin bedste alder, og på sin tykke og rette stamme bar den en smuk krone. Ned mod åen afgrænsedes plænen af en stor blodbøg og en række høje linde, afsluttet med et højt bu-

skads af jasminer, hvor familien på varme forsommerdage havde et herligt spisested. De hvide jasminblomsters duft blandede sig her med duften fra blomstrende blå rododendron og gule azalea.

Til de årlige sommermøder var plænen en ideel mødeplads, hvor folk fra by og land samledes på konfirmandstuens bænke om de lange kaffeborde og den interimistiske talerstol, hvorfra en af egnens præster eller højskolelærere førte ordet. På sådanne dage var haven flagsmykket og gangene nyrevet af præstens børn. Dette store skuffe- og rivearbejde var vi ikke altid lige begejstrede for at tage del i, men vi var til gengæld glade for at være med til at fremvise hele haven for mødedeltagerne på festdagen.

Neden for plænen, kun et par meter fra åen, havde jeg i et sumpet område opdaget en kilde. Jeg var dengang 13-14 år og fandt på at grave kilden ud, så dens pulserende udspring kunne ses i bunden af en lille dam, som jeg omgav med store sten. En lille sti blev ryddet ned til kildedammen, hvor jeg desuden fik anbragt en gammel havebænk. En sommerdag fik vi besøg af vores tidligere nabo, proprietær Jørgen Jørgensen, fra Hvejsel. Under en havevandring med min far satte de sig med deres tændte cigarer på bænken ved kilden. Under deres samtale bemærkede min far: »Jeg er blevet så glad for sidde her og høre kildens bestandige klukken, når den løber ud i åen. Det er for mig et billede på evigheden«. Jørgensen tilføjede prosaisk på sit gode Vejle jysk: »Ja, å den er gued å køl' øl i«! Øst for plænen lå frugthaven omkranset af alskens frugtbuše, og aldeles paradisk beplantet med frugtræer, som gav os en frugthøst langt større, end vi selv kunne fortere af æbler, pærer og blommer af mange sorter.

Gennem et tæt krat af pilebuske og elletræer

kom man ad en smal sti i havens nordøstlige hjørne ned til den hvidmalede »højbro« over åen. Stien fortsatte på den anden side af åen mellem præstegårdens enge. Kantet af grøfter og rødøl førte stien et par hundrede meter henover engen til Lunden, et mindre stykke blandet skov af bøg og birk, skovfyr og gran, som tidligere præster havde plantet på nogle sandbanker på grænsen til Gesten sogn. Et system af skovstier gjorde Lunden til en spændende byggeplads for hemmelige huler og grenhytter med tilhørende lejrålplads og »slagmark« for ublodige kampe mellem indianere og cowboys. Mod øst spidsede Lunden til med en bestand af høje graner. I den højeste gran havde et par kammerater og jeg indrettet en bekvem udkigsplads af gamle brædder. Nedenfor var der lavet en badebro, som på hede sommerdage samlede stort familieopløb.

Åen var nok den største attraktion for os børn. Udover badning og udbytterige fisketure kunne man jo også »sejle op ad åen og nedad igen« dvs. på strækningen mellem Store- og Lille Vandmølle. Derfor fik vores far snedker Fischer til at bygge en trækajak til os allerede den første sommer i Vejen. Den blev snart efterfulgt af flere kajaker af forskellige typer. En kajakhavn med smalle bådebroer blev anlagt af os drenge i havens nordvestlige sumpe hjørne. Hertil kunne man komme ad befæstede stier. På havnen byggede vi en hytte af lægter og tagpap. Hytten var en kombineret tele- og radiostation, hvilket blev fikset af storebror Johannes. Som vordende civilingeniør og chef for Jysk Telefons sydlige distrikt var det en smal sag for ham med et par mindre brødre som håndlangere at anlægge telefonledninger langs åen, hvor man ved forskellige »stationer« kunne lægge til land for at høre nyt fra telehytten eller fra præstegården. Herfra kunne vi også høre dagens radioudsendelser fra

*Vejen Å og Den hvide bro
fotograferet fra Lunden.
Foto. Privat eje.*

København – Kalundborg pr. telefon. Under leg som toldere og smuglere kunne det sindrige telenet inddrages med stor effekt.

Et særligt fartøj opfandt jeg ved at forbinde to gamle trækajacker med et stort trædæk, en aflagt vognport, jeg havde fundet på tørvehusets loft. Den blev måske Danmarks første katamaran. Et sejl af et gammelt, grønt rullegardin blev rigget til, men det fungerede aldrig helt godt. Derimod gik det fint med at stage katamaranen frem, idet åen havde en fast sandbund. Det særdeles sødygtige fartøj blev indrettet bekvemt for passagerer med en kurvestol og en rejsegrammofon, så jeg kunne give min morfar en standsmæssig sejltur. Han fandt sig i det med en stille undren.

Min søster og jeg havde hver sin lille køkkenhave bag konfirmandstuen. Søsters var velholdt og bød både på morgenfruer, ærter og radiser, mens min, efterhånden som jeg mistede mine dværghøns, Hans og Grete, mere lig-

nede et forsømt gravsted, for de små høns begravede jeg i pæne, hvide skotøjsæsker i min egen have. Den store køkkenhave bestemte mor over, men vi andre måtte gerne hjælpe med at så og luge. Den var anlagt sammen med forpagterens på marken udenfor havens vestlige skel. Det var praktisk, at forpagteren her kunne komme til at pløje, harve og sprede gødning, uden at hestene skulle ind i selve haven.

Øst for og i skel med haven havde forpagteren en stejl mark med vedvarende græs. Det var en ideel kællebakke for byens børn og unge, ikke mindst i de hårde sne- og isvintre under krigen. Bakken afsluttedes med en meterhøj vold, der omgav en rektangulær dam, et forlængst nedlagt friluftsbad. Nu fungerede den som skøjtebane, og det var naturligvis en særlig yndet sport at få så meget fart på slæden, at man kunne komme op over volden og ende på den islagte dam. Om sommeren kunne man være heldig at fange gedder i dammen.

Fra sin seminarietid, før min far blev teolog, havde han bevaret en særlig glæde ved botanikken. Han holdt mest af havens vilde blomster og lærte os deres navne og familier at kende: mjøduurt, engkarse, gøgeurt, forglemmigej, kabbeleje, engnellikerod og mange flere. Ved hans vejledning blev også havens og omegnes fauna en del af vores verden: fiskene i åen og dens tilløb – elritser og hundestejler, bækørreder, regnbueørreder, ål og gedder. Fuglene og deres reder i buske og krat – skovduer, ugler, spætmejsler, flagspætter, bogfinker, musvitter, blåmejsler, drosler, løvsangere og gærdesmutter, foruden rørsangerne, hvis reder blev hjem søgt af den ihærdigt kikkende gøg. Og i sommersolen fik vi blik for sommerfugles, vandnyfners, guldsmedes og honningbiens urolige og fortryllende flugt over engens og havens blomsterflor. En vinterdag lærte vi at genkende afslørende spor i sneen af ræv og hare, egn og spidsmus. I dette mit tabte paradiset var naturligvis det store træ med saftige gravenstenen midt i frugthaven, tæt ved stod de hasselbuske, hvor Adam og Eva gemte sig. »da dagen blev sval, og Gud Herren vandrede i haven«. En sandet hulvej på forpagterens mark var det uhyggelige sted, hvor Josef blev solgt af sine brødre, men også det sted mellem Jeriko og Jerusalem, hvor »en mand faldt blandt røvere« og blev reddet af den barmhjertige samaritaner. Peter Plys og hans venner boede i Lunden, som var identisk med »100 meter Skoven«, hvor der også var plads til Robin Hood og hans svende.

At vokse op i sådanne omgivelser »mellem træer og dyr« i forunderlig frihed og forældre-kærlighed var et stort privilegium. I dag et halvt århundrede senere står mine opvækstår i Vejen præstegård lysende klart i erindringen. Jeg

Mine forældre, Morten og Sigrid Lindegaard i arbejdstøjet en sommerdag i 1938. Foto: privat eje.

mindes disse år med taknemmelighed og beklager, at de katurhistoriske værdier, som præstegården og dens have frembød både for en præstefamilie og for Vejen og Læborg sogne, er gået tabt. At genvinde dette jordiske paradiset til glæde for by og egn vil i hvert fald forudsætte en meget stor donation.

Olav Lindegaard, født 1929, Sydhavnsvej 18, 1600 Haderslev. Student fra Ribe Katedralskole. Cand. theol fra Københavns Universitet. Kaldskappellan ved Grundtvigskirken i København. Sognepræst i Egtved. Domprovst i Haderslev. Biskop over Haderslev Stift. Afsked 1999.